

Handläggare:
Lena Svantesson

Yttrande över motion av Kerstin Pettersson (V) m.fl. om insatser för att förebygga fallolyckor bland äldre

Ärendet

Landstingsstyrelsen har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motionen

Ärendet har beretts i programberedningen för äldre och multisjuka den 20 november 2009.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att överlämna förvaltningens förslag

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens synpunkter

Motionärerna föreslår att uppdra till förvaltningen att genomföra en kartläggning av problemet med fallolyckor bland äldre i Stockholms län samt vilka kostnader det innebär för hälso- och sjukvården årligen. Motionärerna vill också uppdra åt förvaltningen att identifiera riskgrupperna och riskmiljöerna för fallolyckor samt ta fram en strategi för åtgärder tillsammans med kommunerna för att förebygga fallolyckor hos riskgrupperna i riskmiljöer. Motionärerna vill också uppdra att utreda behovet och förutsättningarna för att starta speciella fallolycksmottagningar där olika professioner arbetar i team samt uppdra till förvaltningen att genomföra riktade utbildnings och informationsinsatser till personalen på länets sjukhus och vårdcentraler om hur fallolyckor kan förebyggas.

Motionärerna motiverar sitt förslag med att fallolyckor i relation till andra dödsorsaker internationellt sett är den femte vanligaste dödsorsaken efter hjärt- kärl sjukdomar, cancer, stroke och lungsjukdomar bland äldre. Det sker cirka 1500 dödsfall per år i Sverige till följd av fallolyckor hos personer över 65 år. Om effektiva förebyggande insatser sattes in skulle många fall

och frakturer hos äldre kunna förhindras. Det skulle betyda minskat lidande för den enskilde, men också leda till betydande kostnadsbesparingar för samhället, inte minst för kommuner och landsting.

Kartläggning, kostnader, identifiering av riskgrupper och riskmiljöer samt förslag till förebyggande åtgärder

Förvaltningen konstaterar att det i dagsläget finns en omfattande kartläggning kring fallolyckor, fallskador och kostnader i Sverige.

Av "Öppna jämförelser folkhälsa 2009", Sveriges kommuner och landsting (SKL), Folkhälsoinstitutet (FHI) och Socialstyrelsen framgår att 42 965 personer (29 485 kvinnor och 13 507 män), 65 år eller äldre vårdades för en fallolycka i slutenvården i Sverige år 2007.

"Öppna jämförelser 2008 – Vård och omsorg om äldre" visar att Stockholms kommun hade i genomsnitt 71 fallskador per 1000 invånare 80 år och äldre under 2005-2007 och är rankad 283 plats i Sverige.

"Stockholms läns Folkhälsoenkät 2006" redovisar fördelningen mellan olika stadsdelar och kommuner av personer 65-84 år som svarat på frågan "Har du någon gång under de senaste 6 månaderna sökt läkare, vårdcentral eller sjukhus på grund av att du har fallit omkull och skadat dig". Se vidare bilaga 1 angående dokumentation kring förebyggande av fallolyckor.

I Folkhälsoinstitutets rapport "Fallolyckor bland äldre - En samhällsekonomisk analys och effektiva preventionsåtgärder" Harald Gyllensvärd 2009. framgår att "Ungefär 14 miljarder kronor - nästan fem miljarder i direkta kostnader och ungefär nio i livskvalitetsförsämringskostnader - uppskattas samhällets kostnader förknippade med fallolyckor bland äldre. Dessa kostnader kommer att öka i omfattning om inte effektiva förebyggande åtgärder genomförs. Uppskattningsvis beräknas kostnaderna till drygt 22 miljarder kronor år 2050 om utvecklingen tillåts fortsätta i nuvarande omfattning."

Förvaltningen ser också att man identifierat riskmiljöer, riskgrupper och individer för fallolyckor och fallskador. Det finns rekommendationer av förebyggande insatser och riktlinjer som stöd för hälso- och sjukvårdspersonal i det praktiska vardagsarbetet för fallprevention i Stockholms läns landsting. "Regionalt vårdprogram fallprevention Stockholms läns landsting 2008" innehåller bl.a definitioner av fall och

fallskador och beskriver också aktuellt kunskapsläge gällande riskfaktorer och effektiv fallprevention, träning och träningsprogram. Några ytterligare exempel på dokumentationer se bilaga 1.

Förvaltningen föreslår därför att kartläggning av och beräkning av kostnader för fallolyckor/skador samt identifiering av riskgrupper för Stockholms län utgår från den samlade kunskapen som finns nationellt.

Strategier för åtgärder tillsammans med kommunerna att förebygga fallolyckor hos riskgrupper i riskmiljöer

Förvaltningen anser att samverkan mellan landstingets egna verksamheter och tillsammans med kommunerna kring både förebyggande och rehabilitering av fallskador sker och bör ske i patientens hem eller inom de ordinarie verksamheterna där patienten är känd. Ordentligt ifyllda utskrivningsmeddelanden från sjukhusen (som via Web Care skickas till primärvård och kommunen) när patienterna skrivs ut är ytterligare en faktor/strategi som bidrar till att förebygga fallolyckor bland äldre.

Projekt i samverkan med kommuner

Några projekt har pågått och pågår inom Stockholms läns landsting och många tillsammans med kommuner. Exempel är Sundbyberg, Lidingö, Södertälje; "Fallfritt Södertälje" Äldrecentrum. Nacka kommun driver ett projekt och samarbetar med Nacka Närsjukhus/rehabCentrum och Bo Vårdcentral "I Nacka står vi stadigt". En slutrapport om från projektet i Nacka kommer 2010.

Hälsosamtal

I de hälsosamtal som husläkarmottagningarna enligt regelbok för husläkarverksamhet skall erbjuda personer som är 75 år ingår fallskadeförebyggande arbete och skall genomföras i samverkan med kommunen. Centrum för Allmänmedicin, CeFAM utbildar distriktssköterskor i hälsosamtal.

Fysisk aktivitet på recept, FaR®

Riktlinjer för fysisk aktivitet på recept finns i Stockholms läns landsting sedan 2007-01-01. Utbildning i FaR® ger Centrum för Allmänmedicin, CeFAM på uppdrag av Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning. Att få ett FaR® kan för många vara ett sätt att öka sin fysiska aktivitet och därigenom minska riska för fallolyckor framgent.

Att utreda behov av fallolycksmottagningar

Förvaltningen är tveksam till att utreda behov av och förutsättningar för fallolycksmottagningar där **olika** professioner arbetar. Det är angeläget att ha en vårdkedja där inte patienten hamnar mellan stolarna. Ytterligare en specialmottagning kan skapa osäkerhet i respektive uppdrag och hur vårdkedjan ska fungera. Husläkarmottagningarna står för första linjens sjukvård och har helhetsperspektivet på patienten. Uppdraget att arbeta förebyggande, utreda, diagnostisera, behandla, ge råd och följa upp ingår i primärvårdens uppdrag. Primärvårdsrehab har kompetens och har många gånger redan kunskap om patienten och patientens hemförhållanden och kan snabbt erbjuda insatser eller hänvisa patienten till rätt vårdgivare eller för patienten egenfinansierad verksamhet.

"Husläkarmottagningar skall arbeta för förebyggande, tidig upptäckt, stöd och behandling av livsstilsrelaterad ohälsa samt utveckla det förebyggande arbetet mot bland annat övervikt, rökning, alkohol och psykisk ohälsa, ge kunskap om och stöd till egenvård. Erbjuder hälsosamtal till listade patienter som fyller 75 år under kalenderåret. Hälsosamtalen skall utföras av distriktssköterska i samverkan med kommunen."

"Mål och inriktning för primärvårdsrehab är: Vårdgivaren skall arbeta utifrån ett hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande perspektiv, motverka vårdberoende och stötta patienten att ta egenansvar för återfallsförebyggande/funktionsuppehållande träning och för livsstilsförändringar."

Genomföra riktade utbildningsinsatser till personalen på länets sjukhus och vårdcentraler om hur fallolyckor kan förebyggas

Riktade utbildnings- och informationsinsatser har funnits i olika omgångar både för kommunens och landstingets personal. Checklistor för fallförebyggande arbete finns inom olika verksamheter. Idag ingår bl.a att identifiera risker i patientens hem och närmiljö mm i de hälsosamtal, som distriktssköterskor erbjuder 75-åringar i länet. Primärvårdrehab personal har kunskaper i fallprevention som de förmedlar till patienter och likaså till kollegor inom primärvården och kommunerna. Likaså förmedlar sjukgymnaster och arbetsterapeuter inom kommunal verksamhet kunskaper om fallprevention till patienter och kommunens personal.

I det regionala vårdprogrammet kring fallprevention för Stockholms läns landsting 2008 finns som tidigare påpekats kunskaper och riktlinjer som ska spridas. Produktionssamordning vid Landstingsstyrelsens förvaltning

genomför 17 november 2009 till mitten av mars 2010 "En TUFF satsning" inom områdena trycksår, undernäring och fallförebyggande. Satsningen som riktar sig till alla som arbetar inom nära vården i Stockholms län, syftar till att minimera de typerna av skador. Satsningen består förutom av utbildningen, av verktyg som ska stödja det vardagliga arbetet och kommunikationen.

Catarina Andersson Forsman

Catharina Barkman